

* Da ti čebula, katero hraniš za jed, ne poganja cime, naj v vrečici nekaj dni visi v dimu. Taka čebula ohrani svoj okus, a ne poganja.

* Kako odvrniti vrabce od grozdja in drugega sadja? Krompir se s kurjimi peresi tako natakne, da je podoben ptici ujedi, kakor da ima na obeh straneh razprostrti peroti, zadi rep, spredaj iz nekaterih kratkih peres glavo in vrat. Zgoraj se v krompir vtakne lesen kaveljček in naj se priveže nit. Potem se pritrdi na 3 do 4 ^m/_y visok drog gibek protec, in naj se priveže narejena ptica ujeda. Drog se poševno vtakne v zemljo. Vsaka sapa giblje ptico in in vrabci potem ne gredo več blizu.

* Kako spoznati, če je deblo vse zdravo? Deblo se položi vodoravno na vsakem konci na podlogo, potem naj pa eden tolče s kladivom po enem odrezanem konci, drugi pa na drugem konci posluša. Če je deblo zdravo, slišijo se udarci razločno, naj bode tudi 60 do 80 čevljev dolgo; če se pa udarci ne slišijo ali pa le zamolklo, pa je po sredi trohljivo.

Vprašanja in odgovori.

Drugi odgovor na 90. vprašanje: Kadar salata naredi glave pa hoče iti v seme, prereži za polovico debelosti steblo pod glavo. Iz rane prične kmalu teči sok, a neprerezana polovica daje glavi še vedno toliko soka, da se ohrani ter ostane zato trda in lepa še 2 do 3 tedne.

A. Hočevar, učitelj v Zagorju.

Vprašanje 94. Uže večkrat se je pripetilo, da je mojim teletom, kmalu ko so prišla na svet, popek otekel. Mislil sem poprej, da je to kila, a spoznal sem, da je le oteklina popka. Kaj je vzrok taki oteklini in kako jo odpraviti? (P. Ž. v L. na Koroškem.)

Odgovor: Popek se vname kmalu po rojstvu, če so preveč zanj vlekli, ali če se je ob ostru stelji drgnil ali ranil, ali če je mati presilno mladiča lizala okoli njega. Spoznati je vnetje lahko po oteklini, rdečini, vročini; mladiči največ leže, žalostni so, nočejo sesati itd. Dokler je popkovina vneta le od zunaj, ni nevarno; če pa vnetje zajde v trebuh in se loti tudi trebušne kože in čev, lahko postane silo nevarno, ako nastopijo razlivi ali snet po notranjih delih. Če se razširijo bolečine po vsem trebuhu, če je vročina huda in mladič ves omamljen, kaže slabo. Zdraviti je vnetje prvi čas z obkladki mrzle vode, kateri je nekoliko svinčenega kisa pridejanega. Mladič se položi na mehko, suho steljo, okoli popka se namaže s čistim salom ali surovim maslom ali oljem; piti se mu da večkrat na dan, pa po malem mleka izpod njegove matere namolzenega. Za zdravilo naj se mu kake 4krat na dan vliva noter toplega pa dobrega (ne žarkavega) lanenega ali laškega olja, kateremu se na kake 4 dobre žlice pri-meša kalomela 36—73 ^g/_g. Če se vnetje ne da potolažiti

z mrzlo vodo, naj se popek pozneje umiva z mlačno laneno vodo, ali naj se pokladajo gorki (pa ne prevroči) obkladki (iz kuhanega lanenega semena ali kaše) na trebuh.

Vprašanje 95. Zakovali so mi konja, in čeravno sem ga precej dal prekovati, vendar še šepa. Blagovolite meni kakor drugim v korist odgovoriti v Vašem c. listu, kako zdraviti zakovane konje, ker se pri naših kovačih ta neprilika gotovo mnogim pripeti. (J. N. v L. na Štajarskem.)

Odgovor: Zakovanje ni nevarno, ako se brž zapazi in umno zdravi, nevarno pa je zanemarjeno, če po kopitu razjedajo že mnogi razlivi. Ozdravlja se zakovani konj brez mazanja prav priprosto. Izdreti se mora najprej žebelj, potolažiti vnetje in potem se mora odpraviti vse, kar se je morebiti po ubodu ločilo ali razlilo; to je vse, kar je storiti. Ako kovač z žebljem konja le tako rekoč vbode in žebelj brž izdere, stori najbolje, ako pusti tisto luknjo prazno in jo zamaši s smolo, da ne morejo smeti vanjo. Nekateri kovači jemljejo ob takem primerljaji namesto poprejšnjega žeblja manj močen žebelj in ga bolj nizko zabijejo; čeravno je morebiti to devetkrat brez nevarnosti, utegne vendar desetkrat biti zelo nevarno. Sploh pa moramo zopet na ves glas svariti in odvrčati od tiste silno škodljive šege navadnih kovačev in mazačev, ki v zakovano luknjo vlivajo trpetinovo olje! Trpetinovo olje je ostra, razjedljiva reč, ki nabodene in k vnetju nagnene žilnate dele užge kakor strup. Veliko kopit zakovanih konj se je že pokvarilo po tem nespametnem ravnanji! Če je kovač žebelj brž izdril, pa je kopito potem vendar zaradi vnetja vroče in boleče, naj se kopito ovije s cunjami, ki se z mrzlo vodo močijo, da se potolaži vnetje. Ako je klin zlomljenega žeblja ostal v luknji, ni druge pomoči, kakor izrezati toliko roga, da se zadrta klin najde in izame. V ta namen se najpoprej žebljeva luknja razširi s kovalnim nožem in, če je treba, tudi na tistem mestu od dilje za 3 ali 4 ^m/_m izreže noga, da nikjer kak razliv ne more zastajati. Ob enem se tudi s ščipalnimi kleščami rožne stene nekoliko odščipne, in s kovalnim nožem potem izreže trivoglatis kos $\wedge$ poleg stene, kjer tiči zadrta klin, da je rana žilnate stene popolnoma odkrita. Nikar se ne boj izrezati roga rajši nekoliko več nego premalo, ker to je glavno zdravilo, da je vsa rana odkrita in da nikjer ne ostane nič ločenega. Če si pa našel, da je odkrušena kopitna kost, poberi ločene koščke s prijemnico čisto proč. Ko je vse to storjeno, položi na rano, kjer si rog porezal, suhih ali pooljenih predivnih osvaljkov, ovij jih ne pretrdo s trakovi in, če more konj biti v miru, oveži kopito s platnenimi cunjami in jih moči z mrzlo vodo, dokler ne jenja vnetje. Kadar so jenjale bolečine, smeti je konja zopet podkovati. Na podkovi se mora po steni potegniti tanka in tako velika kapica, da popolnoma zakrije rano in drži divne osvaljke. Ako rana ni bila velika in bolečine majhne, sme se, kakor smo

še rekli, konj brž podkovati. Če pa ravno ni sile za delo, vselej je bolje, ako se konj ne podkuje, pa mrzli povoji pokladajo na kopito tako dolgo, da bolečine popolnoma nehajo in konj vsaj korakoma ne šepa. Tudi zoper zastarelo zakovanje ni družih pomočkov, kakor da se rana odpre, to je, rog povsod, koder je ločen, odreže, in razlivom odpre iztok. Po različnosti tega bo torej včasih treba vso diljo izrezati iz kopita in tudi veči ali manjši kos rožene stene, včasih celo vso steno odrezati noter do žilnatega svitka in, če je že hrustanec nagnil, izrezati tudi njega. — Ob takih okoliščinah se mora bolni konj tudi včasih z notranjimi zdravili ozdravljati. Če rad ne je, če gre krma neprebavljena od njega, naj se mu da vsak dan po 100:00 *g* grenke soli in encijana in kalmeža po 35:00 *g*.

Vprašanje 96. Imam konja, ki je res prav izvrstna žival, le to napako ima, da noče čez prag, bodisi v hlev ali pa iz hleva. Izkušal sem uže mnogo, a brez uspeha. Ljudje pravijo, da je v očeh bolan. Kaj je vzrok in kako pomagati? (A. G. v Ž)

Odgovor: To je sploh znana slaba konjska razvada, ki ni nasledek kake bolezni, marveč slabe vzreje in slabega ravnanja s konjem. Razvado je težko odpraviti, in to le z lepim ravnanjem. Hlapec ali kdor vodi konja v hlev in iz hleva, naj lepo, tiho in prijazno prigovarja živali, naj jo gladi, in kadar stopi mirno čez prag, naj ji da košček cukra ali kaj drugega takega, kar konj posebno ljubi. S kričanjem in celo z bičem se nič ne opravi, ampak razvada prihaja hujša, in konji postanejo pred pragom kar uporni, in čezenj jih je moči peljati le z zavezanimi očmi. Ker nastane ta razvada le vsled slabega ravnanja s konji, zato priporočamo konjerejcem, da jo za časa preprečijo. Najbolje jo pustiti žrebeta vsak dan vsaj za malo časa, da hodijo popolnoma prosto iz hleva in v hlev. Nemeec imenuje takega konja „Stall-springer“.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

167.

Lampingflat. Spring-Creek. Napadi na Kitajce.

Na ovčarni sem prebil do januarija 1861. l. Mirno sem čakal, kedaj pridejo novice s Snow-Rivera o novih zlatih žilah, da bi se koj na prvi poziv mogel v kopanine povrniti. Čakal sem zastonj. Zlati rudniki v Snow-Riveru so ogoljufali nadeje premnogim ubogim diggerjem, kateri so od daleč privreli po srečo. Sedaj so zopet odhajali, da bi jo v drugih končinah našli.

Z enim takim curkom sta prišla k nam na ovčarno nekega dne dva diggerja z obiteljo. Eden je bil Anglež,

eden Irec in kovač. Na kaluri, v katero je bilo vpreženo več konj, vozila sta vse narodje. Namenjena sta bila v Lampingflat, kjer so tisti čas zlate žile osledili. Ker sem zaželel spremembe radi enoličnosti na samotnej ovčarni, sklenil sem, da se jima pridružim. Ko sem namen svoj razodel gospodinji, ustrašila se je. Poskušala je na vse možne načine, da bi me od tega odvrnila. Pogovoril sem jo z obljubo, da se takoj povrnem, ako bi mi v svetu ne bilo po volji. Kovač mi je prodal mladega konja, in poslovivši se od domačih, kakor tudi od znanih naselnikov, spustil sem se z diggerjema na pot.

Prvega dne smo prešli 18 angleških milj, in za večera smo dospeli k malej snažnej gostilnici, ki sta jo ustanovila dva Švicarja od Schafhausena in jo nazvala „zum Rheinfall“, kakor je bilo zapisano na deski nad vratmi. Drugega dne smo prišli v Coomo, mestece v žalostnem kraju; svet okrog in okrog je skalnat in nerodovit. Nekaj milj za mestecem pa je kraj uže živejši in prijetnejši. Povsodi smo videli cele jate ptičev, zlasti mnogo divjih rac in labodov, ki so se vozili mej visokim trstjem in travo velikega jezera. Na bregu so taborile tolpe domačinov, ki so prišle na bogati lov. Imeli smo tu priliko gledati, kako prekanjeno domačini ptiče love in pobijajo.

Možje prinesó tikev, izpraznijo jih in zgoraj napravijo male odprtine, da morejo skozi nje gledati. Tako pripravljene tikve nataknejo na glavo, in potopivši se do vratu v vodo, da je samo tikev na vodi videti, bližajo se previdno trstju. Ptiči se ženó za tikvo in jo prično kljuvati. Avstralec pri ugodnej priliki popade ptiča za nogo in potegne pod vodo, kar ponavlja toliko časa, dokler nalovi polne pesti živalic. Potem jih nese na breg, kjer jih drugovi s kiji pobijejo. Kmalu leži po bregu polno najtolstejših gosij, rac in labodov.

Na to smo pripotovali k Umerali, kjer smo na bregu prenočili. Tudi tu smo dobili dosta rac, tako da sem zjutraj, preden so se konji napasli, postrelil pa tudi dobil v roke 16 rac, mnogih pa še dobiti nisem mogel, kjer so pale v take kraje, do katerih nisem mogel priti radi globoke vode. Prav tako je bilo tudi ob Murrumbidgu, katero reko smo morali prebresti. Vozili smo seboj toliko pobitih ptičev, da jih nismo mogli sproti pojediti.

Tako smo se približali krajini, katero vsak potnik z največjo previdnostjo, pa tudi s strahom prehodi. Krajina ta se širi od judovskega mesteca Yassa k Goulburnu, in sodi se sploh, da tu je sedež in torišče avstralskih tolovajev. Tu so visoke gore, gosti pralesi in mnogo ovčarn, katere tolovajem zavetje nudijo. Prebivši noč blizu Yassa, stoječega ob glavni cesti z Melbourne v Sydney, potovali smo dalje k Binalongu, malem mestu. Bili pa smo dobro oroženi. S seboj smo imeli dve dvocevki in dva revolverja. Nabito puško sem nosil preko pleč. Jahal sem svojega konja, delal v časih avantgardo, v časih arrieregardo, kakor je bil kraj. Ali nismo bili